

ELIBERAT ȘI INTERNAT LA BALAMUC...

În dimineața zilei de 25 iulie, gardianul din secție îmi spune să mă pregătesc de drum. În acest sens, sunt trimis la frizer, care mă pregătește, dar nu mi se spun mai multe. Ca oricare alt pușcăriaș, mă execut.

– Faceți-vă gigel! râde gardianul, așezându-mi-se alături.
De acum sunteți liber!

– Liber?

– Da!

Contrar așteptărilor, atât ale frizerului deținut, cât și ale gardianului, știrea nu mă prea încânta, bănuind că se ascunde o altă surpriză, cine poate să știe? Apoi mi s-a adus de la grefă biletul de eliberare, pe care citesc data începerii executării pedepsei – 7 iunie, în loc de 1 iunie 1960, iar eliberarea în data de 24 iulie 1961. Deci sunt liber. Citesc mai departe că mi s-a stabilit domiciliul în comuna Panaci, raionul Vatra Dornei, regiunea Suceava, deci nu mai sunt în Neagra Șarului. Dar cu ce dracu' voi călători, când nu am nici un chior în buzunar? Îmi schimb cămașa cu cea din valiză, pe cea pe care o port de vreo patru luni aruncând-o departe, peste niște zdrențe din curte. Îmi încălț pantofii – oh, cât mă mai strâng, iar bocancii de schi pe care îi avusesem până acum peste tot pe unde fusesem trimis îi așez în valiză. Ce-ar fi să am și ceva bani de primit, pentru timpul lucrat la Botoșani ori în Deltă, așa cum ni s-a promis? Doamne, cât sunt de naiv, adică mereu am fost un naiv. Desigur că nu primesc niciun ban.

– Cu ce dracu' îmi achit biletul dacă nu am bani?

– Are nenea! îmi râde gardianul, arătându-mi două sutare noi, cu care venea în mână de la grefă.

– Mergi și dumneata cu mine?

– Până la Iași. Vă însoțesc până la Socola, așa scrie în adresa tribunalului. Și acolo, știți dumneavoastră. Dar sunteți liber.

Părăsesc penitenciarul Câmpulung, care devenise pentru mine de peste un an un fel de haltă, de unde tot plecam și reveneam. Luăm Acceleratul de Cluj, care ne va lăsa la Pașcani, iar de acolo avem Acceleratul de Iași, ceea ce înseamnă că în maximum patru ore suntem la Socola. Ajungem astfel la Iași. În spatele gării, caut vreun amărât de cetățean căruia să-i dau raglanul să-l aibă pentru la iarnă. În sfârșit, zăresc un om între două vârste, cocoșat, amărât, căruia mă adresez, oprindu-mă locului.

– Vrei să iei paltonul ăsta?

– Păi ce să fac cu el?

– Vine iarna, omule, crezi că are s-o țină tot vară?

– Păi, io n-am bani pentru paltoane.

– Cine îți cere vreun ban? Ți-l dau pe gratis. Ia-l din partea mea, să-ți poarte noroc.

Omul pare chiar zăpăcit și nici nu are vreme să-mi mulțumească, decât doar după ce m-am îndepărtat vreo cinci metri.

– De ce i-ați dat paltonul? mă întreabă gardianul cu oarecare rețineră, probabil chiar el râvnindu-l.

– Mă incomoda. Trebuia să nu-l mai fi luat de la Câmpulung.

Cu tramvaiul ajungem la Socola și urc panta ca și când m-aș duce la mine acasă. Iată-mă cu gardianul la camera de gardă a spitalului. De gardă era aceeași doctoriță, Zvonaru Georgeta.

– Ați revenit? mă întreabă ea, zâmbind dulce ca o domnișoară.

– De acum sunt liber. Dar cu câte sacrificii!

Doctorița îmi completează fișa, apoi semnează delegația gardianului care m-a însoțit.

– Să nu ne uitați! mi se adresează gardianul, iar eu îl asigur că ne vom reîntâlni la Câmpulung și îi declar mulțumirile mele sincere.

– Dacă nu erai dumneata să-mi aduci acel act de la

magazie, și acum aș fi la discreția prietenilor mei, îi amintesc de certificatul medical, a cărui amintire plus scena comportării mele – cu zvârlirea dosarului prin sala de judecată ori înfruntarea judecătorului, îi provoacă hohote de râs.

Privesc în urma gardianului care coboară panta și apoi mă înapoiez la medicul de gardă.

– Voi sta mult pe aici? o întreb pe doctoriță.

– Cât credeți?

*

Am fost introdus într-o rezervă la parter, la pavilionul 1-bărbați, unde găsesc un medic tânăr din Cluj de origine ungur, cât și pe directorul fabricii de zahăr din Roman. Un anturaj plăcut, prin urmare. Peste două zile, cel de-al patrulea pat va fi ocupat de Bordeianu, frate cu soțul surorii-șefe. După ce doamna Bordeianu mi-a dat de la magazie pijamale și un halat, în acest balamuc predau valiza mea și întâlnesc acolo un tânăr fost internat, care-și primește bruma de efecte spre a pleca, fiind externat. După cât se pare, acesta e cam sărac cu duhul sau poate tratamentul de aici l-a adus în această stare. Aceeași sărăcie se vede și în îmbrăcămintea ruptă, în picioare având niște urme de pantofi. După cum îmi dau seama, tânărul este de pe la țară, ori din cine știe ce mahala a vreunui oraș. Și-a îmbrăcat țoalele ca vai de el, dar ezită să-și încalțe resturile de pantofi scorojiți, părând mai mult decât intimidat. Îmi deschid repede valiza și scot bocancii de schi, pe care-i întind:

– Ia-i pe ăștia, băiatule, că-s buni la iarnă, dar poți să-i încalți și acum, că doar n-o să te însori.

– Dar vă trebuie și dumneavoastră, aud pe doamna Bordeianu. ăștia-s bocanci de câteva sute. Și-apoi, băiatul ăsta îi vinde pe țuică, că doar pentru asta a fost adus aici, la dezalcoolizare. A vândut și cămașa de pe el, nu-l vedeți cum arată?

Privesc spre tânăr:

– I-auzi?!

Mă aplec asupra valizei și-mi caut comoara, adică Biblia, cât și monedele de argint și aur pe care nu le lăsasem acasă. Eu nu mai aveam casă și le luasem cu mine! Caut, scutur, dar nu aflu nimic în afară de Biblie. Din nou scutur, însă nimic. Ei, drăcie! Mă furaseră cei de la Câmpulung! Sunt mai mult ca sigur că nu gardienii, ci vreun netrebnic de hoț, care fusese chemat să aranjeze lucrurile în magazie. De ce nu controlasem valiza la plecarea mea spre Iași?

– Vă lipsește ceva?

– Chiar mult, mult de tot. Mi s-au furat niște bani, adică monede vechi, de care n-aș fi vrut să mă despart niciodată, monede de argint și de aur.

Buna doamnă, aproape de vârsta pensionării, mă compătimește sincer și, cu un aer pedagogic, îmi spune că-s prea bun în această lume rea. Doamne, mari îs minunile tele! Acum cinci ore eram în pușcărie și azi de dimineață nu știam că voi fi aici, printre oamenii liberi, la un spital, în condiții civilizate. A două zi primesc vizita doctorilor Brânzei și Păruș⁴, acesta din urmă fiind șeful secției unde mă aflu. Pe cât este de înalt Brânzei – profesor la Facultatea de Medicină din Iași, slab și cu mustață proeminentă, pe atât de voluminos este doctorul șef de secție, Nicolae Păruș.

– Parcă ai mai fost pe la noi, mă abordează Brânzei.

– Pe la începutul lui martie.

Doctorița Zvonaru dă unele explicații, iar Brânzei îmi spune, râzând ca un Mefisto:

– Așa-i când nu vă vedeți de treabă. Ei cu ale lor, dumneata cu ale dumitale. Nu-i mai bine așa?

– Poate.

– Ei, poate! Sigur, ascultă-mă pe mine!

– Atunci sigur! îi răspund eu binedispus.

⁴ Nicolae Păruș (1920-1991), absolvent al Facultății de Medicină din Iași, în 1941. Medic psihiatru, doctor în psihiatrie, în 1948, profesor universitar la Facultatea de Medicină și Farmacie din Iași.

Mi s-a prescris un tratament cu insulină, la care sunt supus timp de patru zile. Nemaiputând suporta, îi spun lui Brânzei, care hotărăște oarecum cu satisfacție:

– N-ai să mai faci insulină.

De atunci, n-am mai făcut niciun fel de tratament cu medicamente, pentru că nu aveam nevoie. Tratamentul mi l-am prescris singur, în lungi și neobosite plimbări pe aleile spitalului, pe culmile din jur sau jos, la intrarea înspre spital: cercetarea interiorului bisericuței din partea spitalului, la care Ion Creangă buchisise cândva, spre a se face popă; ori descifrarea lespezilor mormintelor vechi de peste două secole sau pietrelor care țineau loc de cruce ostașilor sovietici căzuți pe-aici, în timpul războiului sau ale ostașilor români. Singur sau în anturajul nostru de intelectuali, fac plimbări prin parc ori discutăm atâtea și atâtea, bolnavi obișnuiți, deloc nebuni. Printre acești bolnavi, la o rezervă, observ o figură cunoscută. Nu știi cum se face, dar de peste un an mă întâlnesc cu foști cunoscuți, în împrejurări nu prea potrivite, ceea ce dovedește ori că țara asta e prea mică, ori că am o memorie prea bună. Îmi răvășesc memoria să aflu pe unde l-aș fi putut întâlni pe acest belfer, un tip coroiat, masiv, de peste 100 de kile, foarte elegant echipat. Oh, ce-mi faci, amice, îmi zic de unul singur, luând de păr din cutele memoriei pe tipul din rezervă, care niciodată nu ni se alătura în sala de mese, pe când luam prânzul sau cina. Nu-i altul decât acel Camil Henri – sau Camil Ring, cum se identifica acesta pe atunci, semnatarul pamfletelor din fosta gazetă a Bucureștiului – „Semnalul” – pe care l-am întâlnit în decembrie 1949, în arestul comun al Securității Capitalei de pe Rahovei. Se vede treaba că pe aici, prin Iași, îi mergeau bine afacerile, asta după aspectul fizic. Nici prin absurd nu se putea identifica cu acel Camil Henri – urât, jegos, care purta o cămașă cu mâneci scurte în decembrie, individ care-mi trezise suspiciuni și care, atunci când l-am pus la punct, îmi adresase o înjurătură în dialect moldovean, dialect pe care încă nu-l știam. Îmi amintesc că

plecasem de lângă el înfuriat, dar dându-mi seama că individul mă înjurase, mă oprisem în mijlocul arestului și, de față cu peste 60 de arestați, mă apropiasem de el:

– Mă, la prima înjurătură pe care o mai adresezi aici sau alte vorbe ori turnătorii, pleci în sicriu, înțelegi? Ți-o spun eu, care am doi ani de pârnaie, nu ca amărății ăștia care au venit de câteva zile ori săptămâni. Și-ți dau sfatul să pleci din mijlocul nostru!

A două zi, deși mă așteptam să fiu eliberat, am fost trimis la Jilava! Era în ajunul Crăciunului din 1949, iar la revenirea mea, după o săptămână, nu mai aflasem pe acel Camil Ring.

De astă dată, iată-l aici! Dar în ce situație față de mine, un amărât eliberat din pușcărie de doar câteva zile. M-am oprit în fața ușii larg deschise și privesc spre acel fost tovarăș de arest, care admira natura pe fereastră. La vederea mea, își întoarce o clipă capul, ca apoi să-și continue îndeletnicirea.

– Salut, șefule! îi spun în jargon de pușcărie.

Individul se întoarce spre mine, răspunzându-mi politicos:

– Pardon! Mă confundați.

– Imposibil! Am memoria numelor, dar și a fizionomiei indivizilor, spun eu, râzând provocator.

– Eu nu te cunosc! devine autoritar Camil Henri, iar roșul sănătos al feței capătă pete vineții.

– Dă-o în mă-sa, îi spun direct. Îmi pare rău că nu te-am altoit pe atunci. Ei, cu ce învârteli pe aici?

– N-am ce discuta cu nebunii.

– Ar fi atâtea de discutat, dar s-o lăsăm baltă. Am iertat eu atâtea nemernici, pot face vreo excepție cu dumneata?

– Of! Nu pot avea liniște în spitalul aista! Am să te spun domnului Brânzei.

– Nu cred că ți-ar conveni, mai ales când pot să-i spun și eu. Vezi-ți de treabă dacă ești bolnav, dar să nu mai umbli cu

șmechereli, m-ai înțeles? Că eu îs mai nebun ca tine și te bag în mă-ta acum și pururea, înțelegi?

În cele câteva zile cât a mai stat în rezervă, Camil Henri mă saluta, însă eu nu-i răspundeam, deoarece îmi apărea în memorie acea noapte din ajunul Crăciunului 1949, când, din lipsă de spațiu, îmi aflasem culcuș sub priciurile din catacombele Reduitului Jilavei, peste bolovanii reci și umezi, aceasta numai datorită intervenției măgarului cu urechi proeminente și nas coroiat, care mă privește acum umil, cu tot costumul lui elegant ori cravata-i roșie, prinsă în agrafă.

*

Grupul nostru de intelectuali se mărește, deoarece oamenii vin aici pentru un scurt tratament medical, ca apoi să plece refăcuți la treburile lor. Numai eu rămân locului. Întânesc și persoane grav șocate, chiar cadre universitare, oameni cu doxă și care sunt aici la cronici de zeci de ani – îi amintesc doar pe Savul ori Urmuz. Savul părea mai lucid, chiar dădea lecții de limba engleză diferitelor persoane, fie din cadrul spitalului, fie dintre bolnavi, spre deosebire de Urmuz care întreținea discuții aprinse și lucide, ca apoi să devină agresiv și să-și părăsească tovarășii în plină discuție. Cazuri și cazuri. Am întâlnit persoane în stare gravă, aduse cu Salvarea, și nu pot uita drama unei familii de intelectuali evrei, soț și soție, internați de urgență. Erau originari de prin Roman, soțul fiind acuzat de o delapidare – dosarul era în curs de anchetă, iar soția îl însoțise în calitatea sa de consoartă. Încet, încet, după ce și-a revenit din criză, această pereche s-a alăturat plimbărilor noastre. Uneori mă îndepărtam cu tânăra soție, discutând lejer despre problema soțului său, pe care o vedea în culori sumbre. Îi era teamă și avea certitudinea că va fi condamnat la moarte, așa cum se mai întâmplase și cu alții. Ea era la curent cu crizele soțului și făcuse tot posibilul, la sfatul vreunui avocat, ca soțul să fie transportat în stare liberă aici, la spital, după ce fusese arestat. Spera să-i obțină un certificat

de iresponsabilitate mintală. În orice caz, soțul era încă timorat, mai ales când își aducea aminte de anchetă. Soția părea sigură că-l putea salva, considerând că nu are nicio vină. Cât am încercat să mă apropiez de adevărul ce-l ascundea această pereche, dar mi-a fost imposibil! După vreo săptămână, s-au inversat lucrurile, de acum soția părea victima unei depresii, pe când soțul se refăcea, de data aceasta el fiind cel care trebuia să-și menajeze soția. Într-un moment de sinceritate, pe când ne aflam mult în urma prietenilor de plimbare, soția îmi mărturisește că nu-i vorba de nicio delapidare, ci pur și simplu de... aur. Totul fusese confiscat, tocmai din cauza aceasta soțul suferise un șoc puternic, mai ales că-l așteptau ani grei de închisoare.

– Totul este din vina mea, numai eu sunt vinovată!

I-am prins mâna în semn de durere, ea manifestând o pasiune deosebită, străină situației de fapt. Am continuat s-o mângâi în tăcere, grupul se îndepărtase, iar luna se ridicase vertiginos peste dealul din Bucium. Îi îndepărtez mâna care mă cuprindea de gât cu voluptate – nu cumva cucoana asta are vreo criză de isterie? – și amândoi grăbim pașii pe aleea pustie.

– Nici tu nu mă vrei? mă întreabă evreica, oprindu-se din mers. Și nici el! Pentru ce să mai trăiesc?

– O, mai avem timp. Și apoi, soțul...

– Nu-mi pasă de el!

A dat Dumnezeu și am ajuns grupul din urmă.

– Haide, dragă, îi spune soțul grijuliu. Trebuie să te duci la pavilion.

Ne-am despărțit de cei doi, care au pornit către pavilionul de femei, sus, pe dreapta, soția făcându-ne semne prietenești, eu fiind sigur că acelea-s numai pentru mine. În zorii zilei, tânăra femeie a fost aflată moartă lângă zidul pavilionului. Se sinucisese! Se constatare că noaptea se urcase în podul pavilionului și, desfăcând țigla acoperișului, își făcuse loc și se aruncase de la o înălțime de vreo zece metri,

lovindu-se cu capul de bordura trotuarului ce înconjura clădirea. Soțului i s-a ascuns aceasta, fiind supus unui tratament, ca apoi, în stare de inconștiență, să fie dus în alt pavilion. Vestea am aflat-o și eu destul de târziu, pe după-amiază. Oricât am încercat s-o văd la morgă, aceasta era închisă, iar pe seară au venit rudele din Roman și au ridicat-o. Delapidare, deținere de aur sau altă problemă? Cum să-mi explic comportarea acelei tinere soții când, conștientă fiind că în acea noapte se va sinucide, era în situația de a face o escapadă? Tocmai cu mine, care eram atât de îndoctrinat creștinește? Sunt un imbecil, chiar mai mult decât atât! Dar cine poate ști de ce sunt în stare nebunele astea? Dar această doamnă nu era nebună, o, nu, era doar victima a unei depresii nervoase! Spera, probabil, că se va reface în urma unei aventuri și alesese pentru aceasta pe unul ca mine!

*

A venit toamna. Bolnavii vin și se duc, iar eu rămân tot aici. Însoțit de vreo prietenă, urcăm acele dealuri și intrăm în vii, culegând struguri. Suntem surprinși de vreun paznic, care, până la urmă, văzându-ne în halate de spital, ne aduce chiar el strugurii pe care îi mâncăm sub umbra merilor din vie, discutând lejer cu omul care e mulțumit că mai schimbă o vorbă. Printre aceste prietene, pe care le plimb către viile de peste dealuri, menționez o tânără călugăriță, dar și o fostă soție de maior de miliție, care mai apoi m-a vizitat în fiecare duminică, aducându-mi prăjituri. Mai era apoi o tânără tocmai din orașul Victoria, din Ardeal. Ultima persoană feminină care mi-a împrăștiat singurătatea era o tânără asistentă medicală de prin Pașcani, o decepționată în dragoste care, din salariul său, ținuse la facultate un individ ce-și luase diploma de inginer – dar apoi și tălpășița. Tânăra îl aflase după vreo jumătate de an de căutări, de data aceasta însă era căsătorit.

– Cum a îndrăznit să te părăsească? Poate că cea de acum e mai frumoasă ca tine?